

ІВАНЧЕНКО С.В., ЛИЩУК Н.І., МАКАРЧУК Н.О., МОРОЗОВА Н.В., ПІДДУБНА П.М.

НАВЧАЄМОСЯ
З РАДІСТЮ!

компенсаторне
навчання

української
МОВИ

*Навчально-методичний посібник
для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів
для дітей з інтелектуальними порушеннями*

УДК 376.016-056.36:811.161.2
Н15

Рецензенти:

Мартинчук Олена Валеріївна, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, доцент, кандидат педагогічних наук;

Воловенко Ірина Володимирівна, доцент кафедри української мови факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка, НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидат філологічних наук;

Нечипоренко Олена Миколаївна, спеціаліст вищої категорії Житомирської загальноосвітньої приватної школи І-ІІІ ст. «Сяйво», вчитель початкових класів.

Іванченко С.В., Ліщук Н.І., Макарчук Н.О., Морозова Н.В., Піддубна П.М.

Н15 Навчаємося з радістю: компенсаторне навчання української мови: Навчально-методичний посібник / Іванченко С.В., Ліщук Н.І., Макарчук Н.О., Морозова Н.В., Піддубна П.М. – К.: Вид. Пугач О. В., 2017. – 176 с.

ISBN 978-966-8359-39-2

Навчально-методичний посібник стане ефективним і дієвим провідником для вчителів-практиків у поглибленні знань і майстерності викладання рідної мови в сфері спеціальної та інклюзивної освіти. У посібнику пропонується вдале поєднання традиційних підходів з інноваційними методиками та методичними прийомами. Зміст насичений цінними методичними рекомендаціями, містить фотографії для підсилення розуміння методик та методичних прийомів, що застосовуються в процесі вивчення української мови.

Видання здійснено в рамках реалізації проекту «Перспектива 21-3»,
за підтримки громадської організації
«Культурно-просвітницький Центр сприяння розвитку християнської культури та освіти»,
за сприяння місії OGO (Нідерланди)

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Наказ МОН України від 14.07.2017 №1039)*

ISBN 978-966-8359-39-2

© Іванченко С.В., Ліщук Н.І., Макарчук Н.О.,
Морозова Н.В., Піддубна П.М., 2017
© Пугач О.В., видання, 2017

Зміст

Звернення до читача	5
Передмова	7
I. Принципи навчання української мови	9
<i>(Ліщук Н.І., Піддубна П.М.)</i>	
II. Специфіка навчання читання та письма	13
<i>(Ліщук Н.І., Піддубна П.М.)</i>	
Створення компенсаторних умов для вивчення української мови	14
Ресурси, які необхідні для формування навичок читання та письма	15
Специфічні методи та прийоми навчання	16
Формування основних передумов оптично правильного читання та письма	16
Особливості формування графічних умінь та навичок	19
Орієнтовна структура уроку навчання грамоти (читання) у 1 класі	21
Орієнтовна структура уроку навчання грамоти (письмо) у 1 класі	21
Основні правила організації домашніх занять	22
III. Система формування навичок читання	23
<i>(Ліщук Н.І., Піддубна П.М.)</i>	
Сутність навички читання	24
Глобальне читання — головний інструмент методики ТАН-Содерберг	25
Методика М. Зайцева	31
Вправи для опанування навичок поскладового читання	32
Специфіка використання чистомовок на уроках	32
Система роботи над розумінням змісту прочитаного	33
Види та способи роботи з текстом на уроках читання та української мови	37
IV. Формування граматичних вмінь та навичок	43
<i>(Ліщук Н.І., Піддубна П.М.)</i>	
Практичне засвоєння граматики	44
Способи та види роботи з реченнями	45
V. Проблема формування мовлення у дітей з особливостями розумового розвитку	49
<i>(Морозова Н.В.)</i>	
Короткі теоретичні основи інтелектуального недорозвитку дітей	50
Теорія мовлення і мовленнєвої діяльності	51
Форми мовлення	52
Предмет і задачі логопедії	53
Методи логопедії	54
Нормальний розвиток мовлення без порушень	55
Порушення мовлення	55
Основні форми і види мовленнєвих порушень	56
Загальне недорозвинення мовлення	58
Причини мовленнєвих порушень	61
Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвиненні мовлення ...	62

4 НАВЧАЄМОСЯ З РАДІСТЮ

VI. Формування комунікативних умінь та навичок як передумова успішної соціалізації дітей з особливостями розумового розвитку..... 69

(Макарчук Н.О., Ліщук Н.І.)

Комунікативні труднощі дітей з особливостями розумового розвитку, із синдромом Дауна	70
Система роботи щодо формування комунікативних умінь та навичок	71
Пам'ятка для учителів та батьків: психологічні правила формування комунікативної діяльності молодших школярів із синдромом Дауна	78

VII. Специфіка планування роботи вчителя в умовах компенсаторного навчання 85

(Іванченко С.В., Ліщук Н.І., Піддубна П.М.)

Спеціальні педагогічні уміння педагога — це успіхи його учнів	86
Сутність адаптації та модифікацій навчальної програми	89
Самоаналіз уроку української мови — запорука системності знань, умінь та навичок учнів	91
Орієнтовне календарно-тематичне планування з читання та української мови:	92
Навчання грамоти. Читання, 1 клас	93
Навчання грамоти. Українська мова, 1 клас	99
Читання, 2 клас	109
Українська мова, 2 клас	114
Читання, 3 клас	120
Українська мова, 3 клас	124
Читання, 4 клас	130
Українська мова, 4 клас	135
Плани-конспекти уроків з читання та української мови	141
Показчик термінів та понять	169
Використані джерела	172
Шкільні правила	173

Звернення до читача

Шановний колего!

Якщо ти тримаєш у руках цей методичний посібник, значить, у тебе виникла потреба допомогти дітям з особливостями розумового розвитку навчитися читати, писати та спілкуватися.

Читаючи цей посібник, ти помітиш, що в ньому досить багато уваги приділяється питанням формування навичок читання та письма в дітей із синдромом Дауна. Це зумовлено тим, що описаний практичний досвід роботи накопичувався в результаті реалізації експерименту «Перспектива 21-3: інтеграція дітей із синдромом Дауна в освітнє середовище».

Про дієвість та ефективність запропонованих нами принципів, методик та методів роботи свідчить їх застосування не лише в експериментальному класі, але й у двох інших класах «Радість». Звичайно, що у процесі навчання кожен учень просувався у своєму темпі: хтось швидше, а хтось повільніше досягав поставлених цілей. Безумовно, що учителі спостерігали за труднощами в оволодінні учнями навичками читання та письма. В такому разі всі обов'язково намагалися аналізувати ситуацію, з'ясовувати причини труднощів і розробляти стратегію подальшої роботи з учнем. Запевняємо, що якщо педагог бажає допомогти дитині, то він обов'язково знайде той спосіб, який підійде саме їй. Головне, працюючи з учнями, які мають особливості розумового розвитку чи з дітьми із синдромом Дауна, ніколи не втрачати надію на успіх, бути терплячим по відношенню до них, підтримувати і всіляко сприяти їх розвиткові.

Крім описаних у посібнику нових методів та методик викладання рідної мови, пропонуємо тобі зручне календарне планування, ефективні зразки планів-конспектів уроків, покажчик термінів та понять, які стосуються тієї чи іншої теми.

Твоя праця не буде марною, якщо ти правильно визначиш пріоритети, навчаючи дитину української мови. У всьому має бути практичність. Щоразу став собі запитання: «Як я можу сприяти формуванню практичних умінь та навичок дитини через засвоєння нової теми?» Усе роби задля того, щоб допомогти учневі соціалізуватися та задовольняти побутові потреби шляхом використання рідної мови.

Бажаємо успіху в професійному та особистісному зростанні!